

Aspirantopptaket 2013

OPPGAVE 1: Essay (4 timer). Besvar én av de tre oppgavene.

A) Den arabiske vår - og høst?

Etter den gryende optimisme som fulgte av folkeopprøret og de demokratiske revolusjonene i Midtøsten og Nord-Afrika, er situasjonen nå langt mer uklar. I Egypt har Det muslimske brorskap strammet grepet om makten og veien til demokrati synes lang. I deler av det nordlige Afrika har ekstreme grupper fått rotfeste. Drøft faktorer som påvirker mulighetene for å etablere demokratisk styresett i ikke-demokratiske land. Hvordan kan det internasjonale samfunn og Norge bidra til å utvikle stabile demokratiske regimer i denne regionen?

B) Nordområdene. Den nye møteplassen mellom Øst og Vest

Vi ser en stadig økende interesse for Arktis – også fra land utenfor det arktiske området som Kina. Ismeltingen har gitt tilgang til nye ressurser som olje og gass og gjør det mulig å seile fra Europa til Asia via Nordøstpassasjen. Gjør rede for hvilke utfordringer og muligheter disse endringene skaper. Drøft hvordan Norge kan arbeide for å sikre stabilitet i Arktis.

C) Utenrikstjenesten og næringslivet

Norsk næringsliv blir stadig mer internasjonalt orientert. Drøft hvordan utenrikstjenesten kan bidra til å fremme norsk næringslivs interesser i utlandet. Ta f.eks. utgangspunkt i denne talen:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/eide_taler/2012/innlegg_innspill.html?id=709708

OPPGAVE 2: Bakgrunnsmateriale for utenriksministeren (1,5 time)

Utenriksministeren skal møte det irske EU-formannskapet v/den irske utenriksministeren og visestatsminister Eamon Gilmore. EU-formannskapet har merket seg at noen norske politikere ønsker å si opp EØS-avtalen eller fjerne enkelte deler fra avtalen, bl.a. under henvisning til at det finnes andre og bedre tilknytningsformer til EU. Viktige aktører på EU-siden har på sin side fulgt opp dette med å påpeke en rekke negative sider ved avtalen, og at de kunne ønske seg å reforhandle sentrale deler av den. Utenriksministeren ønsker å gi et forsvar for EØS-avtalen. Han vil understreke at EØS-avtalen ligger til grunn for Norges samarbeid med EU, som også fremkommer i Meld. St. 5 (2012-2013) Om EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU. Avtalen tjener også EUs interesser. Du skal utforme et «samtaleark» på én A4-side som skal bestå av følgende tre elementer:

- Norges hovedbudskap til det irske formannskapet
- Kort bakgrunn som forteller utenriksministeren hvilke synspunkter som har kommet til uttrykk på EU-siden, og som gjør at det er behov for å ha denne samtalen
- Fem samtalepunkter/kulepunkter som utenriksministeren kan støtte seg på når det gjelder norsk europapolitikk og hovedprioriteringer i EØS-samarbeidet. Minst ett av samtalepunktene skal understøtte hvorfor EØS-avtalen også er bra for EU.

Flaket skal skrives på norsk (calibri, pkt 12). Vedlagt finner du mal for samtalen og noe bakgrunnsinformasjon som du kan trekke på etter behov.

Oppgave 2 – Mal – Samtaleflak

Utenriksminister Bart Eide – Utenriksminister og visestatsminister Eamon Gilmore

Hovedbudskap:

(Her skriver du par setninger som gir uttrykk for utenriksministerens hovedbudskap til Gilmore)

Bakgrunn:

(Her skriver du kort om bakgrunn for samtalen med Gilmore)

Samtalepunkter:

(Her skriver du fem kulepunkter på norsk som utenriksministeren kan støtte seg på når det gjelder norsk europapolitikk og hovedprioriteringer i EØS-samarbeidet. Minst ett av samtalepunktene skal understøtte hvorfor EØS-avtalen også er bra for EU)

- ...
- ...
- ...
- ...
- ...

Pressemelding, 12.10.2012

Norge skal bruke handlingsrom i EØS aktivt

– Norge og EU deler grunnleggende holdninger og verdier. Norges samarbeid med EU er viktig for norsk næringsliv, verdiskaping og samfunnsliv. Regjeringen skal forvalte dagens avtaleverk med EU godt og aktivt bruke de muligheter og det handlingsrom som avtalene gir for å sikre norske interesser, sier utenriksminister Espen Barth Eide.

Regjeringen har i dag lagt fram en [melding til Stortinget om EØS-avtalen](#) og Norges øvrige avtaler med EU. Dette avtaleverket utgjør grunnlaget for norsk europapolitikk. Den skal være preget av tydelige politiske prioriteringer og god forvaltning.

– EØS-avtalen sikrer norsk næringsliv likebehandling og forutsigbarhet. Tre firedeler av vår eksport går til EU- og Efta-land. Avtalen gir trygghet for norske bedrifter. Vi vil derfor bidra aktivt i utformingen av regelverket for det indre marked, sier utenriksminister Eide.

EØS-avtalen har også betydning for alle norske borgere gjennom de rettigheter avtalen gir til å oppholde seg, studere, arbeide og etablere seg i hele EØS-området. – Dette er rettigheter de fleste av oss tar for gitt i dag, sier Eide.

EØS-avtalens omfang og grad av forpliktelse er større enn noe annet internasjonalt samarbeid Norge deltar i. – Regjeringen ser at dette innebærer demokratiske utfordringer. For regjeringen er det avgjørende å innrette arbeidet med EØS-avtalen samt vårt øvrige avtaleverk med EU på en måte som ivaretar åpenhet, deltakelse, medbestemmelse og effektiv styring på best mulig vis, sier Eide.

– Regjeringen er i meldingen opptatt av at Norge skal bruke det handlingsrom som ligger i avtalen. Vi skal være tidlig ute, ha klare prioriteringer og drive aktiv påvirkning for å fremme norske interesser. Vi vil også aktivt bruke handlingsrom ved implementering av regelverk. Der regelverksutviklingen ikke er i samsvar med norske interesser, vil regjeringen bruke alle de mulighetene og det handlingsrom avtaleverket gir oss til å sikre norske interesser, sier utenriksministeren.

– Det er viktig å sikre gode lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere, og beskytte kollektive rettigheter. Vi vil prioritere arbeidslivsspørsmål i vår kontakt med EU fremover. Det er avgjørende for regjeringen å sikre at den norske arbeidslivsmodellen videreføres, sier Eide.

Regjeringen vil videreføre et tett og forpliktende samarbeid med EU på sentrale områder som energi, klima og miljø. Regjeringen vil også arbeide for å bedre markedsadgang for norsk sjømat til EU og videreutvikle fiskerisamarbeidet.

Regjeringen vil videreutvikle det tette utenrikspolitiske samarbeidet med EU.

Trygghet i EØS

Kronikk i Nationen, 20. november 2012

EØS-avtalen har tjent Norge godt gjennom snart to tiår. Avtalen har vært – og er – viktig for utviklingen i norsk økonomi og næringsliv.

Avtalen gir oss et felles regelverk for det indre marked, noe som sikrer norsk næringsliv likebehandling og forutsigbarhet. Det er særlig viktig for en så åpen økonomi som den norske. Et enhetlig regelverk gir også nordmenn mulighet til å arbeide, studere og etablere seg i de 29 andre EØS-landene.

I noen tilfeller vil vi likevel ha særskilte behov. Da skal vi stå opp for norske interesser, enten det dreier seg om posttjenester i Distrikts-Norge eller norske bønders osteproduksjon. Vi kan påvirke både nytt EU-regelverk og måten regelverket eventuelt skal gjennomføres på i Norge. Den rødgrønne regjeringen har vist at det går an å bruke Norges handlingsrom mer aktivt.

Eksempler ser vi i vår håndtering av pengespillpolitikken, hjemfallssaken og skattefradrag for gaver til frivillige organisasjoner. Evnen til raskt å kunne vurdere konsekvenser av nytt EU-regelverk for Norge, og deretter omsette dette i klare budskap til rett tid og sted, er av stor betydning. Det har vi gjort i arbeidet med forbrukerrettighetsdirektivet og CO2-lagringsdirektivet.

For best å ivareta våre interesser bør vi konsentrere vår politiske innsats om noen prioriterte områder. I den nylig fremlagte stortingsmeldingen om EØS og Norges øvrige avtaler med EU har vi pekt ut de sakene som er spesielt viktige for oss. Det er arbeidsliv og velferd, energi, miljø, klima og mattrygghet, forsknings- og utdanningssamarbeid, distrikts- og regionalpolitikk og markedsadgang for norsk sjømat.

Den første av disse sakene – arbeidsliv – er nå gjenstand for debatt i deler av fagbevegelsen. Enkelte har til og med tatt til orde for å løfte arbeidslivet ut av EØS-avtalen. Det er verken ønskelig eller særlig realistisk. EØS-avtalen utgjør en helhet. Den knytter oss til hele bredden i det indre marked, til alle de fire frihetene. Å ta arbeidslivsspørsmål ut av EØS-avtalen vil ikke bare innebære at man tar ut alle direktiver som berører helse, miljø og sikkerhet, og arbeidsmiljø. Det vil også gå inn i kjernen i avtalen, som adgangen til å yte tjenester og fri bevegelse av arbeidstakere.

Hovedtrekkene i den norske arbeidslivsmodellen er videreført under EØS-avtalen. Regjeringen vil sikre at det fortsetter slik. Det innebærer en videreføring av trepartssamarbeidet, sikring av lønns- og arbeidsvilkår for arbeidstakere og beskyttelse av kollektive rettigheter, inklusive streikeretten.

Selv om det er riktig at det har kommet enkelte problematiske rettsakter og domsavgjørelser på arbeidsfeltet, er arbeidstakernes rettigheter også blitt styrket gjennom EU når det gjelder likestilling og ikke-diskriminering, medvirkning og ved virksomhetsoverdragelser. Bildet er derfor ikke entydig.

Et forsøk på å fjerne én eller flere av de fire frihetene (varer, tjenester, personer, kapital) i avtalen, vil sette hele EØS-avtalen i fare. Vi kan neppe regne med noen politisk forståelse i våre naboland eller i EU for at Norge, som opplever økonomisk vekst og høy sysselsetting, skulle ønske å ta ut sentrale deler av EØS-avtalen, midt oppe i Europas økonomiske krise. Det er heller ikke aktuell politikk. Regjeringen styrer på grunnlag av EØS-avtalen og det er et bredt flertall i Stortinget for avtalen. Det betyr likevel ikke at vi skal være servile og tilpasse oss alt som kommer fra Brussel. Vi skal bruke handlingsrommet til å forsvare norske interesser.

Norsk europapolitikk i et Europa i endring

Nasjonalt Europaforum, Oslo, 19. november 2012

Sjekkes mot framføringen

Utenriksministeren baserte sin innledning på følgende punkter:

Velkommen til det syvende Nasjonale europaforum – et forum for debatt om europaspørsmål og vårt samarbeid med EU. Jeg er glad for å se så mange fra ulike deler av norsk samfunnsliv rundt bordet: representanter fra politikk, forskning og partene i arbeidslivet.

Vårt forhold til Europa og den europeiske integrasjonen berører bortimot alle sider ved det norske samfunnet. Det berører alle som bor i Norge. Jeg vil påstå at vi er det landet i verden som er aller mest integrert i EU uten å være medlem.

At vi er påvirket av utviklingen i Europa og nært knyttet til EU gjelder også hele Europa vest for Hviterussland: Samtlige land er enten

1. medlem i EU
2. søkerland eller kandidatland til EU
3. medlem i EØS, som Liechtenstein, Island og Norge, eller
4. har et sett av omfattende bilaterale avtaler, slik som Sveits.

Dette er hele repertoaret og modellene for europeisk samarbeid og det viser at samtlige land er nært knyttet til EU.

I de siste årene har vi ikke hatt den mest dynamiske debatten om norsk europapolitikk eller vårt forhold til EU. Dette er i ferd med å endre seg.

Tittelen for dagens møte er «Norsk europapolitikk i et Europa i endring», og vi skal særlig konsentrere oss om ett aspekt som det er stor oppmerksomhet om: Arbeidslivsspørsmål.

Arbeidsliv er ett av de store temaene for Norge, som en del av det indre markedet. Arbeidslivsspørsmål står sentralt i den politiske debatten her hjemme.

For vi ser nå et stort engasjement i Norge, det er mer debatt enn på lenge om EØS og europaspørsmål. Denne debatten er utløst blant annet av den økonomiske krisen i EU og fredspristildelingen, men også mer hjemlige saker, som f.eks. ulike direktiver (datalagring, post), tollsaken, den norske arbeidslivsmodellen og EØS-avtalen generelt. Det er stort engasjement i Stortinget: EU/EØS redegjørelsen i forrige uke, debatt, behandling av meldinger, flere interpellasjoner, en lang rekke skriftlige spørsmål... Det er mye omtale i media av EØS- og europaspørsmål og i fagbevegelsen debatteres EØS-saken med stor intensitet.

Utviklingen i EU

EU har gjennomgått en omfattende utvikling siden vi forhandlet EØS-avtalen tidlig på 90-tallet. Dagens EU: Nye samarbeidsområder, utvidelser, institusjonelle reformer. Søylestrukturen er borte.

Økonomisk krise. Krisen startet i USA. Grunnleggende ubalanser i finansmarkedene treffer EU og eurosamarbeidet på en særegen måte. Vi må forstå hva som skjer, vi må ha kunnskap. At det går bra i EU-området er i norsk interesse. Det er i norsk interesse at det europeiske integrasjonsprosjektet lykkes, også for et land som har valgt en annen tilknytningsform enn fullt medlemskap.

Melding til Stortinget (nr. 5, 2012-2013) om EØS-avtalen og øvrige avtaler med EU

For litt over en måned siden oversendte regjeringen en melding til Stortinget om EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU (herunder samarbeid på justis- og utenriksområdet, Schengen-samarbeidet og øvrige avtaler på justisområdet. Norge og EU har også utviklet et godt samarbeid på det utenriks- og sikkerhetspolitiske feltet).

For det første: Meldingen slår fast at regjeringens hovedgrunnlag for europapolitikken fortsatt vil være EØS-avtalen. EØS-avtalen gjør Norge til del av det indre marked og utgjør hovedpilaren i vårt samarbeid med EU.

EØS har levert i forhold til utgangspunktet, som var å sikre likebehandling i det indre marked – ikke deltakelse i beslutningsprosessen i EU på linje med EU-landene.

Regjeringen innser at det er demokratiske utfordringer knyttet til avtalen – men det har vært klart helt fra inngåelsen. EØS-avtalen er et nasjonalt kompromiss med bred politisk tilslutning fra seks ulike regjeringer og skiftende flertall i Stortinget.

For det andre: Handlingsrommet og arbeidet for å sikre norske interesser.

Handlingsrommet kan brukes og bør brukes. Regjeringen bruker aktivt de muligheter som EØS-avtalen og de andre avtalene gir oss for å sikre norske interesser.

Dette gjelder både mulighetene til å påvirke innholdet i regelverk, og i gjennomføring av regelverk her hjemme. Dette er et kjernepoeng i meldingen.

Vi må likevel innse at vi ikke kan påvirke i like stor grad som medlemmer av EU. Vi må være strategiske og velge våre slag. Og vi må benytte de mulighetene vi har og lytte til de ekspertene vi har.

Regjeringen legger vekt på at utforming av norske synspunkter (i størst mulig grad) skal være basert på åpne, inkluderende prosesser og i tett dialog med berørte parter. Det vil både kunne øke kvaliteten på norske posisjoner og bidra til økt politisk bevissthet om saker under utvikling i EU.

Regjeringen ønsker å styrke det demokratiske grunnlaget for utformingen av norsk europapolitikk gjennom økt engasjement og debatt om EU og EØS. Bedre informasjon og kunnskap om Norges avtaler med EU i det norske samfunnet står sentralt.

Arbeidsliv og EØS

Det har vært fremmet synspunkter fra enkelte hold om å ta ut bestemmelsene med betydning for norsk arbeidsrett av EØS-avtalen.

Deltakelse i det indre marked, med de fire friheter, utgjør en helhet. Å ta arbeidslivsdelen ut av EØS-avtalen, vil være det samme som å ta ut to av de fire friheter, nemlig fri bevegelse av tjenester og personer. Norske bedrifter vil da ikke være underlagt de samme reglene som EU-bedrifter og da heller ikke ha rett til likebehandling i det indre marked.

Det vil være liten politisk forståelse i EU for at Norge, i en situasjon hvor mange land er i en dyp økonomisk krise, ønsker å ta ut sentrale deler av EØS-avtalen. Det vil jo også gjøre det vanskeligere for våre europeiske handelspartnere å få innpass på det norske marked.

Det er også viktig å minne om at EØS-avtalen ikke bare dreier seg om økonomi og handel. Den regulerer også nordmenns muligheter til å arbeide og studere i EØS-området, og den sikrer oss rett til helsebehandling og andre ytelser når vi er i et annet EØS-land. Dette er rettigheter de fleste av oss tar for gitt i dag.

En viktig målsetting med det indre marked er å stimulere til økt konkurranse og økonomisk vekst. Samtidig er det ingen grunnleggende motsetning mellom det indre markedes fire friheter og regulering av arbeidslivet/gode velferdsordninger.

Norge er ikke unik når det gjelder å ha et velregulert arbeidsliv og godt utbygde ordninger. Det deler vi med mange EU-land (Nordiske land og Benelux, Tyskland, Frankrike). Vi ser at de landene som går best økonomisk i Europa er de landene som også har gode velferdsordninger og velfungerende arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner.

Erfaringen viser (grundig dokumentert av Sejersted-utvalget) at EØS-avtalen ikke har begrenset forutsetningene for en ambisiøs nasjonal velferdspolitik. Og den norske arbeidsmarkedsmodellen har stått seg godt.

Når det er sagt, vil jeg understreke at regjeringen tar fagbevegelsens bekymringer på alvor, og at vi er opptatt av å sikre at de økonomiske frihetene ikke skal gå på bekostning av arbeidstakerrettigheter. Arbeidsinnvandringen fra EØS-området har bidratt til norsk velstand, men den har også skapt utfordringer.

For regjeringen er det avgjørende å videreføre den norske arbeidslivsmodellen. Derfor er det viktig å følge nøye med på utviklingen i EU på dette området.

Vi ønsker å arbeide aktivt for at den videre utviklingen av det indre marked som Norge er en del av gjennom EØS, skjer på grunnlag av et høyt beskyttelsesnivå for arbeidstakere.

EØS-avtalen fortsatt vil være hovedpilaren i norsk europapolitikk – noe annet alternativ enn fullt medlemskap mener jeg er urealistisk. Det er imidlertid ikke aktuell politikk.

Jeg mener at EØS-avtalen også fremover vil være fullt forenlig med den norske arbeidslivsmodellen slik vi kjenner den i dag. Et velordnet arbeidsliv med gode rettigheter for arbeidstakerne er også økonomisk lønnsomt. Mange EU-land bygger sine velferdsordninger og arbeidslivsmodeller på de samme grunnleggende prinsipper som vi. Disse vil vi jobbe aktivt sammen med.

Vi vil fortsette å bruke handlingsrommet. Men vi kan ikke ta arbeidsliv ut av EØS. Vi må holde oss innenfor de rammebetingelsene vi har.

Jeg ønsker velkommen en offensiv og aktiv europapolitisk debatt.